

In memoriam

DRAGIŠA JOVIĆ (1937.-2023.)

Premda Dragišu Jovića nisam upoznala, otkako sam se posvetila istraživanju tema vezanih uz radnički pokret naši su se putovi, baš kao oni i s Milom Konjevićem, počeli presijecati. Njegove knjige i članci koji su bezbroj puta podcrtani i podvučeni bili su prisutni na radnom stolu, posebno pri pisanju doktorske disertacije, kada sam se iznova vraćala njegovim istraživanjima. Stoga je upoznavanje Dragiše Jovića, koji je bio zaposlenik ustanove u kojoj danas i sama radim, bilo dugo želja za koju sam mislila da će se ostvariti. Nažalost, Dragiša Jović umro je u ožujku 2023. godine u Zagrebu u 86. godini života. Mada ga, kako sam istaknula, nisam upoznala, činilo mi se kao da je nestao dio koji je još uvijek trebao upotpuniti načine shvaćanja i razumijevanja istraživanja meni bliskih tema. Premda je rođen u blizini Knina 1937. godine, Dragiša Jović svoj je radni vijek proveo u slavonskobrodskom institutu, a njegovo ime novom naraštaju istraživača i istraživačica koji se pojavio u hrvatskoj historiografiji, a čiji se znanstveni interesi vežu uz socijalnu povijest, predstavlja polaznu točku u nastojanjima kreiranja novog narativa vezanog uz radnički pokret, ekonomsku povijest, kao i povijest djelovanja građanskih stranaka na području Slavonije, Srijema i Baranje.

U sjećanjima svojih nekadašnjih suradnika Dragiša Jović ostao je zapamćen kao susretljiv kolega, prijatelj i šef. Prije svega ostaje upamćena njegova velika susretljivost prema mladim istraživačima, ali i veliko razumijevanje na koje su nailazili svi koji su s njim radili. Premda je uvijek bio spreman na pokoju doskočicu i šalu, oni koji su radili s njim, u onome što se prvotno nazvalo Centar za izučavanje radničkog pokreta i Narodnooslobodilačkog

pokreta (institucija je često mijenjala naziv) ipak u prvi plan postavljaju njegovo kompletno poznavanje općeg društvenog konteksta, ali prije svega izuzetno poznavanje arhivske građe. Bila je to, kako se danas prisjećaju tadašnji studenti, „stara škola“, na temelju koje je Jović kasnije izgradio svoju istraživačku karijeru. Navedeno je rezultat utjecaja tadašnjih profesora Filozofskog fakulteta u Zagrebu, na kojemu je Jović 1972. diplomirao, na znanstveno-istraživačkom smjeru. Na predavanjima autoriteta poput Jaroslava Šidaka i Igora Karamana, Dragiša Jović usvojio je egzaktan pristup istraživanju, što se ponajprije manifestiralo korištenjem velikog broja arhivske građe kako bi se kreirala što potpunija slika predmeta historiografskog istraživanja. Spomenuto se očituje i u objavljenoj iznimno opširnoj monografiji pod nazivom *Radnički pokret u Slavoniji 1918.-1929. godine*, a koja i danas predstavlja polaznu točku za proučavanje socijalne povijesti, i to ne samo istraživačima i istraživačima koji se bave lokalnom povješću. Radi se o njegovoj doktorskoj disertaciji koju je obranio 1976. godine, baš kao i njegov kolega i prijatelj Mile Konjević pod mentorstvom Ljube Bobana, a koja danas, kako sam istaknula, predstavlja vrijedan izvor niza podataka istraživačima sa Central European University ili Sveučilišta u Regensburgu, za koje sam nekima od njih i sama kopirala te prosljeđivala dijelove Jovićeve knjige.

U skladu s tadašnjom praksom prema kojoj je kruna znanstvene karijere bila obrana, a potom i objava doktorskog rada, teme samog rada u pravilu su obilježile i istraživačke profile tadašnjih povjesničara. Jović u tom smislu ne predstavlja iznimku. Na tom tragu osvrnula bih se malo detaljnije na njegovo istraživanje radničkog pokreta. Naime, imajući u vidu šire historiografske tendencije druge polovice 20. stoljeća u kojima se javlja *labor history*, i u okvirima jugoslavenske historiografije javili su se povjesničari čiji su se istraživački interesi vezivali uz razvoj radničkog pokreta, prvenstveno od 19. stoljeća. U tom je kontekstu i osnovan ranije spomenuti Centar, u kojemu je Dragiša Jović na tragu tadašnjih tendencija predstavljao iznimno važnog istraživača koji se posvetio temama vezanim uz radnički pokret na području Slavonije, prvenstveno u razdoblju međuratne Jugoslavije s naglaskom na njezinu prvu polovicu. Jović se ovim temama intenzivno bavio od kraja 1960-ih do sredine 1970-ih, kada je u međunarodnim historiografskim krugovima došlo do razvoja *new labor history* (nove historije radničkog pokreta), a koja je bila uvjetovana premisama povjesničara poput Thomposna ili Herberta Gutmana. Premda se jugoslavenska historiografija nije priklonila novim tendencijama u smislu istraživanja radništva ili rodnog aspekta, ona je kreirala temelje ovog istraživačkog područja na kojima je itekako moguće graditi nove historiografske narative u skladu s *new labor history*, odnosno u postmodernističkoj fazi *global history*. Sukladno tomu, temelji koje je Jović postavio istražujući slavonski radnički pokret danas čine početnu točku koja, zahvaljujući kvantitativnim podacima, pruža mogućnost kreiranja novih i

opsežnijih studija, a koje prate korak s međunarodnim istraživanjima socijalne povijesti.

Kao što sam navela i u *in memoriamu* Mile Konjevića, i istraživački rad Dragiše Jovića, uz onaj Slavice Hrečkovski, obilježio je djelovanja Centra za izučavanje radničkog pokreta i Narodnooslobodilačkog pokreta, odnosno prethodnika današnje Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje. U smislu gore navedenog svakako valja istaknuti i činjenicu da je ovaj povjesničar prvi započeo istraživanje nekih izrazito važnih događanja na ovom području. Tomu u prilog ide i činjenica da je Jović prvi započeo istraživanja vezana uz Sibinjske žrtve objavivši u tadašnjem časopisu instituta 1972. godine članak pod nazivom „Pobuna seljaka u okolici Slavenskog Broda februara 1935. godine“,

Uz istraživački rad ovaj je povjesničar razvoju znanstvenog istraživanja na ovom području pridonio i u uređivačkom smislu, s obzirom na to da je bio jedan od pokretača prvog institutskog znanstvenog časopisa pod nazivom *Zbornik Historijskog instituta Slavonije*, čiji je prvi broj izašao 1963. godine, a u kojemu su objavljivali tada vodeći povjesničari poput Bogdana Krizmana, Hrvoja Matkovića, Ljube Bobana i Mirjane Gross. U *Zborniku* je objavio cijeli niz različitih tekstova, od znanstvenih članaka do prikaza i kritika. Prateći kronologiju njegovih radova u *Zborniku* možemo ujedno iščitati i njegov istraživački interes, koji, kako sam ranije navela, nije uvijek bio vezan uz radnički pokret, premda je taj svakako bio najplodonosniji. Njegovi rani radovi, objavljivani od 1963. godine, prvenstveno se vežu uz proučavanje ratnih zbivanja na području Slavonije tijekom Drugog svjetskog rata. Nakon toga sve više objavljuje radove vezane uz politička događanja u međuratnoj Jugoslaviji i radnički pokret, pri čemu je posebno značajan njegov rad objavljen 1983. godine u kojemu predstavlja do tada nepoznate detalje djelovanja Đure Đakovića za vrijeme njegove internacije u Brodskom Varošu. Mimo objavljivanja tekstova u *Zborniku*, Jović je bio i glavni urednik časopisa u razdoblju od 1973. do 1978. godine. Tijekom toga razdoblja u *Zborniku* su objavljivani mnogobrojni tekstovi istraživača iz Centra, poput Mile Konjevića, Slavice Hrečkovski, Zdenke Lakić itd. Naime, u odnosu na ranija izdanja primjećuje se znatno veći udio *domaćih* istraživača iz Centra, uz koje se tijekom njegovog uredničkog mandata u manjoj mjeri javljaju autori poput Raviojle Odavić ili Jefte Šašića, odnosno autora koji nisu bili zaposlenici Centra.

S prestankom obavljanja uredničkog posla te otprilike u isto vrijeme kada je obranio doktorsku disertaciju Jović se sve manje posvećivao istraživanjima vezanima uz radnički pokret, pri čemu se njegov istraživački interes pomiče u smjeru proučavanja građanskih političkih stranaka tijekom 1920-ih godina na prostoru Slavonije i Srijema. Od kraja 1970-ih njegova su istraživanja prvenstveno vezana uz HSS. Stoga ne iznenađuje činjenica da je

objavljivao radove vezane uz izbore za Gradsko zastupstvo u Osijeku ili pak o reagiranju slavonskih pristaša Stjepana Radića na njegov sporazum sa Sve-tozarom Pribičevićem iz 1925. godine. Tek je 1981. godine ponovno objavio omanju knjižicu pod nazivom *Socijalistička radnička partija Jugoslavije (k) u izborima za gradsko zastupstvo u Slavanskom Brodu travnja 1920. godine*.

Ovdje bih posebno istaknula njegov doprinos uređivanju niza monogra-fija, kao i organizaciji te kasnijem uređivanju zbornika mnogobrojnih sku-pova. Jedan od njih zasigurno je i onaj objavljen 1984. godine kao rezultat znanstvenog skupa održanog u Mariboru, kao i onaj povodom 50-godišnjice pogibije Đure Đakovića, a na kojem je, između ostalih, radio i s istaknutim bosanskohercegovačkim povjesničarom Ibrahimom Karabegovićem, zatim s Ubavkom Vujošević te Stanislavom Koprivica-Oštrić, povjesničarima i povje-sničarkama koji su ostavili dubok trag u svojim znanstvenim područjima. Bio je sudionik i Prvog znanstvenog sabora Slavonije i Baranje, koji je održan u Osijeku 1970. godine, a koji je okupio niz znanstvenika čija su se izlaganja odnosila na različite aspekte lokalne povijesti od prirodne baštine i medicine do gospodarskog razvoja i književnosti. Baš kao i Mile Konjević, veliki dopri-nos Jović je dao poznavanju industrije ovoga područja kada je s Konjevićem 1971. godine uredio opsežnu studiju povodom godišnjice osnivanja slavon-skobrodске tvornice „Đuro Đaković“. Navedena studija, o čemu mogu i sama posvjedočiti, predstavlja nezaobilazan izvor u proučavanju razvoja industri-je, ne samo u socijalističkom razdoblju, nego i one u međuratnoj Jugoslaviji. Istovremeno, razvijao je i istraživanja vezana uz lokalnu povijest, pa se tako između ostaloga bavio i razvojem zdravstva na području općine Slavonski Brod te pojedinih manjih mjesta slavonskobrodskog kraja, poput Oriovca. Iznimno važna sinteza razvoja radničkog pokreta u Slavanskom Brodu u raz-doblju međuratne Jugoslavije nastala je također kao rezultat rada s Milom Konjevićem, a objavio ju je 1974. godine tadašnji Historijski institut Slavo-nije i Baranje. U ovom pregledu spojili su se interesi dvaju istraživača, budući da se Jović bavio razvojem radničkog pokreta u Kraljevini SHS, a Konjević u Kraljevini Jugoslaviji.

Isto tako, Jović je objavljivao u nizu tadašnjih stručnih časopisa, a bio je aktivan i pred kraj svoga radnog vijeka, pa je tako 1996. godine bio jedan od autora opsežne monografije *Od turskog do suvremenog Osijeka* te je sve do umirovljenja 2000. godine objavljivao radove u časopisu *Scrinia Slavonica* i *Časopisu za suvremenu povijest*.

I na kraju, iako je istraživačka djelatnost, baš kao i u svakom vremenu, pa tako i u vremenu socijalističke Jugoslavije, bila odraz društveno poželjnih tema, kao što je to bio slučaj s radničkim pokretom, to nikako ne znači da cje-lokupnom istraživačkom korpusu nastalom u tom razdoblju treba pristupati u diskvalificirajućoj maniri. U slučaju Dragiše Jovića radi se o iznimno meto-

dičnim i podrobnim istraživanjima koja, kako to pokazuju i suvremeni istraživači, itekako doprinose kreiranju novih historiografskih narativa. Upravo u tome se očituje značaj djelovanja povjesničara poput Dragiše Jovića, čiji su doprinosi istraživačkoj praksi uvelike nadišli vremenske okvire njegovog istraživačkog rada. To bi trebala biti težnja svakog povjesničara, a Dragiši Joviću to je i uspjelo.

Ana Rajković Pejić